

Marian Borzyszkowski

"Encyklopedia Katolicka", T. VII, pod red. Ireneusza Wielgusa, Jerzego Duchniewskiego, Mirosława Daniluka, Lublin 1997 : [recenzja]

Studia Warmińskie 38, 412-413

2001

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Autor w przygotowaniu książki korzystał z dorobku historyków homiletyki na Zachodzie, głównie w odniesieniu do średniowiecza. Brał pod uwagę przy opracowaniu tematu monografię w zakresie historii Kościoła. Wymagało to przejrzenia bogatej literatury tematu, aby dojść do syntezy całości. Cenne są podsumowania omawianych okresów.

W omawianym opracowaniu Autor przedstawia dzieje kaznodziejstwa poprzez okresy historyczne i ujmuje je na przykładach kaznodziejskiej działalności. Całość dziejów kaznodziejstwa dzieli na cztery okresy: starożytność chrześcijańską, średniowiecze, nowożytność i czasy najnowsze, gdzie omawia kaznodziejstwo XIX i XX wieku. Książka zaopatrzona jest w wykaz literatury na temat dziejów kaznodziejstwa, a także w wykaz tekstów klasycznych kazań w przekładach na język polski. Do tego dochodzą indeksy osób i nazw geograficznych oraz wykazy skrótów.

Wykład Autora jest jasny, logiczny. Zawiera najważniejsze informacje na temat omawianego okresu. Nie jest to jednak opracowanie popularne. Pozwala czytelnikowi na skorzystanie z załączonych przypisów do źródeł i szerszej literatury tematu.

Autor, jak już zaznaczyłem, brał w swoim opracowaniu pod uwagę kryteria osobowe. Kazanie jest dziełem człowieka jako osoby. Słowo jest przejawem jego kultury osobowej. Człowiek mówi do człowieka. Słowo jest tu płaszczyzną porozumienia i oddziaływania osobowego. W słowie kaznodziei dochodzi jeszcze szczególnej treści, która sięga Ewangelii. W tym ujęciu znamiona tego słowa są przekazem Bożego posłania, skierowanego do drugiego człowieka.

Autor doprowadzając dzieje kaznodziejstwa do czasów współczesnych, traktuje tę szczytną posługę Kościoła jako zadanie otwarte i wielką możliwość oddziaływania we współczesnym świecie. Omawiany tu tom dziejów kaznodziejstwa nosi oznaczenie części pierwszej, która traktuje o kaznodziejstwie w Kościele powszechnym. Brak informacji, jakie będą dalsze części. Na opracowanie czekają dzieje kaznodziejstwa polskiego, jak i wybrane tematy z posługi i kultury Słowa Bożego.

Ks. Marian Borzyszkowski

Encyklopedia Katolicka, Tom VII, pod redakcją Stanisława Wielgusa, Jerzego Duchniewskiego, Mirosława Daniluka, Towarzystwo Naukowe KUL Lublin 1997, kol. 1456.

Każdy kolejny tom *Encyklopedii Katolickiej* przyjmowany jest z dużym zainteresowaniem. Obecny, już VII, zawiera hasła od *Ignoratio elenchii* do *Jędrzejów*.

Jest rzeczą zrozumiałą, iż przy doborze tak szerokiego wachlarza haseł była brana pod uwagę tematyka głównie religijna, chrześcijańska. Dla czytelnika szukającego określonego hasła jego opracowanie powinno dostarczać podstawowych informacji z możliwością ich rozszerzenia w dodanej bibliografii. Jakość tego opracowania będzie wielokrotnie sprawdzana przez czytelników korzystających z hasła.

Jak bywa w każdym tomie encyklopedii, hasła są różne. Najwięcej tych drobnych, biograficznych, ale są też hasła, do których sięgać będzie się częściej. Mam tu na myśli hasła: *Jezus Chrystus*, *Jan Paweł II*, *Jasna Góra*, *Jerozolima*, *jezuici* czy też liczna grupa haseł związanych z popularnymi imionami *Innocenty*, *Izydor*, *Jan*. Tom przynosi też hasła, do których czytelnik będzie sięgał niejednokrotnie. Wymienię tu chociażby hasła: *indeks ksiąg zakazanych*, *inkulturacja*, *inkunabuły*, *inkwizycja*, *instytuty*, *islam*.

Sporo jest w omawianym tomie tematyki filozoficznej, która zawarta jest w hasłach: *iluminacja, immanencja, indeterminizm, indukcja, indywidualizm, intelekt, intuicja, irracjonalizm, istnienie, istota*, a także w hasłach biograficznych: *Ingarden Roman, Jaspers Karl*.

Z problematyki warmińskiej i Pomorza Wschodniego nie ma zbyt wielu haseł. Jest informacja o *Jezioranach*, o dziejach miasta, parafii, o tamtejszych siostrach katarzynek. Jest hasło *Itawa*, które zawiera przestarzałe informacje o organizacji parafialnej w mieście. Hasło *Islandia* dalekie jest od Polski, ale miło w nim przeczytać, iż w Reykjavíku tamtejszy klasztor zasiedliły w 1984 r. karmelitanki bose z Elbląga.

Tom zawiera kilka haseł biograficznych. Odnotowany jest ks. *Jakub Jagalla CR* rodem z Kieźlin, a w nim nawet list E. Lach z *Tygodnika Powszechnego*. Są hasła biograficzne poświęcone ks. *Janowi Jabłońskiemu*, proboszczowi w Bartagu i Lesinach, działaczowi polskiemu na Warmii, a także ks. *Antoniemu Jagłowskiemu*, ojcu duchownemu Seminarium Duchownego i proboszczowi parafii św. Jakuba w Olsztynie.

Do tomu weszło hasło: *Jan z Kwidzyna*, informujące o tym znakomitym średniowiecznym teologu i kierowniku duchowym bł. Doroty z Mątwów.

W tomie jest hasło o biskupie pomocniczym poznańskim *Pawle Jedzinku*, rodem z Braniewa, zasłużonym w budowie kościoła parafialnego w Olsztynku. Na uwagę zasługuje biogram *Bolesława Jeziotowicza*, w latach 1929–1935 nauczyciela szkoły polskiej w Unieście, rozstrzelanego w 1939 r. przez hitlerowców w Bydgoszczy.

Co budzi pewien niedosyt? Hasło *Jan Nepomucen św.* wydaje mi się pobieżnie opracowane. Słaba jest szczególnie bibliografia. Dodałbym książki: E. Vlček: *Jan z Pomuku (Sv. Jan Nepomucky. Jeho život, umučeni a slavne působeni ve svetle současne historie a antropologie)* Praha 1993, s. 70 + 22 il.; J. Hochleitner: *Powiemnik tajemnic królowej. Kult św. Jana Nepomucena na Warmii*, Elbląg 1996, s. 175.

Hasło *Jeńcy wojenni*, jeżeli już się w tomie znalazło, wymagało szerszego potraktowania i omówienia problemów towarzyszących np. eksterminacji, robót przymusowych, duszpaństerstwa.

Hasło *irozskoci*, zamiast wątpliwej jakości szczegółów ascetycznych, mogłoby zawierać więcej informacji o ich teologii duchowości. Niektóre hasła, jak *integralna katecheza*, można było podłączyć do bardziej ogólnego *katecheza*. Podobnie hasło *integracja emigrantów* mogło z powodzeniem być omówione przy emigrantach.

Zbyt szeroko opracowane wydają mi się hasła z psychologii, np. *immunologia, izolacja*. W tej materii ma miejsce szybki postęp i obszerne hasła się dezaktualizują.

Wydanie *Encyklopedii Katolickiej*, przygotowywane staraniem Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, zbliża się do połowy. Nie jest to łatwe zadanie, gdyż czytelnik oczekuje nie tylko solidnie opracowanego hasła, ale chciałby kolejne tomy *Encyklopedii Katolickiej* mieć jak najszybciej do swojej dyspozycji. Spełnienia tych trudnych wymagań życzę redaktorom *Encyklopedii Katolickiej* TN KUL.

Ks. Marian Borzyszkowski

Andreas Laun, Liebe und Partnerschaft aus katholischer Sicht, Franz-Sales-Verlag, Eichstätt 2000^o, ss. 223.

Andreas Laun, wiedeński moralista i obecny biskup pomocniczy diecezji w Salzburgu, w środowisku niemieckojęzycznych moralistów uznawany jest za swego rodzaju *enfant terrible*. Jego twórczość obejmuje krytyczne opracowania najnowszych i najbardziej kontrowersyjnych problemów etycznych, zaś cechą jego pisarstwa jest nie tylko zrozumiały,